כו: בשלשה מקומות פרק ראשון תמיד

מגבה גביהי בעליות. משום הכי בעי דפשיטא ליה להש"ס דשמירת כהנים הס [1] בגבוה כדבעינן לקמן מקרא (ג) משום הכי בעי עליות ממקום הוו כל עליות שבהש"ס שהנים מתחתה לשום תשמיש הוא נעשה להנים אבל הכא אפילו בלא תשמיש דלמטה היו צריכים להיות [2] בגבוה משום הכי קא בעי עליות ממקום ותשמיש למטה כדרך עליות שהתשמיש למטה [3] בנים: **או דלמא.** לא היו צריכים למטה בנים אלא לשמירת כהנים בעבור [4] תהיה בגובה משום הכי בגשום על גבי מקום גבוה שבעזרה או על גבי עמודים אבל עליות (ג) תשמיש לא שתהא תשמיש למטה: **תיש שבצפון שער בר.** משנה היא במסכת מדות וריש דמשנה הכי איתא ז' שערים היו בעזרה שפתוחים לעזרה שלשה בצפון ושלשה בדרום ואחד בממזרח דרך כניסה לעזרה שבדרום שער הולכן על דרך אותו שער מבאין עליה למזבח ושני לו שער הבכורות דרך אותו שער מבאין בכורות למזבח שלישי לו שער הנסים ע"ג אותו שער נעשה כמין מקוקה אמה על אמה ברוס שלש אמות (ד) והמשיכן לתוכן מעין עיטם וכן מפורש בימות (דף לא.) [5] זה בית הטבילה שהזכרנו למעלה [6] דאבל היה על גבי שער ואותו בית הטבילה הי' בארץ דהרבה בתי טבילה הוו לצורך כהנים שבמזרח שער ניקבור שם האיש שעשה אותו שער ניקבור שמו ודרך אותו שער נכנסים לעזרה ושתי לשכות היו לו אחת מימינו ואחת משמאלו אחת לשכת פנחס המלבש ואחת לשכת עושי הבאין שמתקנין את מנחות [7] הנכנסות במחבת ונאפות שמה שנפסון שער הניצן אותו בגין היה בגוי בעזרה ועליות לא נתקדשו ופתח של בית הניצן היה פתוח [8] לחול לזר הבית מדקתני ופתח היה לו [9] לחול אלמא בעזרה היה מקלת הבגין: **כמין אכסדרא היה.** אותו בית למטה פרוצה מרוח—אחת כאכסדרא דבי רב שפרוצה מרוח אחת ג"ל בכל גדלין היא פרוצה כפתח אכסדרות שפרוצות מכל לד והבנין בל מעלה בגוי על גבי עמודים: **שהכהנים שומרים למעלה ולוים למטן.** כלומר לכך עשאום על גבי אכסדרא לפי שלורך שהנים צריכה להיות בגובה אבל לוים שמומרים כמו כן מן הפסוק דלקמן אין צריכין להיות שמירתן למעלה אלא למטה ואגב דצריך לו לומר שמירת כהנים צריכה שתהא למעלה פירש לוים לא בעי למעלן אלא למטן. למעלן למטן גרסי' ושמירת לוים אינה (ה) מוסבת על בנין אכסדרא אלא לימדך שאע"פ ששמירת כהנים צריכה שתהא למעלה מ"מ שמירתן של לוים לא בעי למעלן אלא למטן כלומר כל מקום שמירתן למטה ותדע לך דשמירת לוים לא היתה באכסדרא (ו) אלא לימדך זו דקתא תשיב במסכת מדות וגם לקמן הש"ס מייתי לה אגב גרדא גב' מקומות הכהנים שומרים כו' והלוים בב' ואחד מקום דקתא תשיב להו ולא תשיב שמירה זו שלוים יהו שומרים באכסדרא זו למטה מהכהנים דקתא תשיב תמשה על תמשה שערי הר הבית ארבעה על ד' פנותיו מבפנים ה' על המשה שערי עזרה ד' על ד' פנותיו מבחוץ ולקמן מפרש אמאי אלו מבפנים ואלו מבחוץ [10] אחד בלשכת הקרבן באותה לשכה נותנין קרבנות המבוקרים והוא חוץ לעזרה ושער היה לה ואחד בלשכת פרוכת שם היו נשים אורגות את הפרוכת ואחד בלשכת אחורי בית הכפורת ואם אינה לוים שומרים באכסדרא ג"כ הוו להו עשרים ותרי [11] לקמן מוכח דאמרינן לקמן תרי מייתיה לא בעו שימור ועל מקומו אפרש: **מנא הא"ו דכהנים שומרים מלמעלן ולוים מלמטן.** כלומר שהלוים בשמירתן (ז) ואין שמירתם בגובה כמו לכהנים: **דתי"ר וילון עליך וישרתוך בעבודתך הכתוב מדבר.** כלומר דהיינו שמירה שהן שומרים כמו כן בא הכתוב הגדול בבנגשתן לבנים כדי שלא יעורו חיטים מקול השער הגדול משנפתח ויסמכו ע"ז ויעבו פלילה. ומייתי לה דר"י ומתוך דבריו שמעינן גדול היה מדהיה פתח קטן בגיהו ויהיה צריך לשומרם. וא"ת ובריכי ס"ד למימר שהיה שומר לזה השער הא אמרינן לקמן דשומרי העזרה היו שומרים בתוך ולא מבפנים כמו בהר הבית ולזון יעיבה בעזרה [כו'] ולא היו יכולים לעמוד כל היום. ומנין הכהנים היה מלוי בקדש ואי אפשר ליכא אבל השער הפתוח לעזרה ויש לומר כשהילה ליכא ומרחק קלת מן השער ויש בתוך בתלוי שבתוך ויבא מעבו ויעמוד: **אמר אביי בגין דגבי הדדי הוו קיימי.** כלומר כי מכוונים היו שערים זה כנגד זה אחד פתוח לכר הבית ואחד פתוח לעזרה ושומר אחד היה יכול לראות לכאן ולכאן כדאמר בפרק במה מדליקין [דף לב.] והיה דוי לעמבר. ותו גבי הדדי כוה שעמד אבל קבן מזרחית לשונים ואותו שפתוח לכר הבית היה בתלוי של כותל מלרחי מיד שבתחילת החיל היו שמוכין זה לזה: **גזרתא דאצטבותא דסלקי בהו לאצטבותא.** אבנים לחצות גזוזות ומרוכבות מלטין מן הכותל ולמעלה מהן מלטין אבנים אחרות קלות מן התחתונים ושלין מאלו לאלו כמדרגה וישנים על כולם: **ובי הוה מיפלגי.** וכי היה מתחתין את האבנים ומתליקין בעזרה דס"ד לאחר דבנו בכותל היה מקפחן ומתליקן. וי"מ ומי היה מיפלגי וכי היה שולקין האבנים אחד גדולה ואחד קטנה כדאמרת דסלקת הבו למיעבד אלמא דתחתונים גדולים מהעליונים והא כתיב אבן שלמה תהא דמשמע כמו שהיו מפנין גבנה דגדולות כך היו מתנין אותן מן הבר אבנים גדולות: **ומאי דמתקני ומייתי מאבראי אבני וגזרתא ואבני רברבתא.** דוקא בבית לא נשמע קול מקבות והבנין אבל בחוץ היו מתחתין אותם אבנים גדולות ליבות ושל בנין קטנה מהן **כדכתיב אבני ר' אמות ואבני ח' אמות.** ולאיתן פי' מייתי דאיה שהיו עושין אבנים גדולות ואבנים קטנות דאחר שבלבנים מן הבר אחתו ועבו מהן קטנות והבנין אבל בחוץ היו מתחתין אותם אבנים גדולות ליבות ושל בנין קטנה מהן **כדכתיב אבני ר' אמות ואבני ח' אמות.** ולאיתן פי' מייתי דאיה שהיו עושין אבנים גדולות ואבנים קטנות דאחר שבלבנים מן הבר אחתו ועבו מהן קטנות ומהן גדולות כפי הצורך: **ואמאי נעיילי מטות.** מטות של בן מטוטנים מגלים: **לאו אורח ארעא לעיולי מטות.** אבל כרים וכסתות אורח ארעא: **פרחי בהונה איש בסותו בארון.** וה"ה לקטנים כרים וכסתות:

בית אבטנים ובית הניצוץ איבעיא להו עליות ממש הוו או דלמא דהוו [6] גביהי מגבה בעליות תא שמע [6] דתנן [8] שבצפון שער הניצוץ [9] כמין אכסדרא היה ועלייה בנויה על גבה שהכהנים שומרים מלמעלה והלוים מלמטה ופתח היה לו לחול מנא הני מילי דתנו רבנן [10] וילון עליך וישרתוך בעבודתך הכתוב מדבר אתה אומר בעבודתך הכתוב מדבר או אינו אלא בעבודתם כשהוא אומר [11] ונלון עליך ושמרו לכל כליו ולכל עבודתו הרי בעבודתם אמור הא מה אני מקיים וילון עליך וישרתוך בעבודתך הכתוב מדבר הא כיצד כהנים שומרים מלמעלה ולוים מלמטה בית המוקד כיפה ובית גדול היה וחד (ח) [12] שומר הוא דהוה בבית המוקד ורמינהי שני שערים היו בבית המוקד אחד פתוח לחיל ואחד פתוח לעזרה א"ר יהודה בזה שנכנסין לעזרה א"ז [2] פשפש קטן היה לו שבו נכנסין לבלוש העזרה אמר אביי כיון דגבי הדדי הוו קיימי סגי להו בחד שומר דוי להבא ודוי להבא מוקף רובדין של אבן רובדין מאי ניהו גזרתא דאצטבתא דסלקי בהו לאצטבתא ומי הוו מיפלגי אבנים והכתיב [3] והבית בהבנותו אבן שלמה וגו' אמר אביי [4] דמתקני ומייתי מעיקרא אבני זוטרתא ואבני רברבתא כדכתיב [5] אבני עשר אמות ואבני שמונה אמות: זקני בית אב ישנים שם: ואמאי [6] לעיילי מטות אמר אביי [7] לאו אורח ארעא לעיולי מטות לבית המקדש: פרחי כהונה איש בסותו בארון [8]: אמאי התם קרי להו רובים הכא קרי להו

ומאי וילון עליך וישרתוך הכי קאמר ויתקבצו עליך וישרתוך בני לוים שהיו עומדים בכתף המזבח וכל כליו והאי וילון שאתה עושה עיקר עבודה דהייטו עבודת מזבח והם ישרתוך שיהו עושים המשכן בנסיעתן: **בשהוא אומר.** בבני לוי ושמרו את המשכן לכל כליו ולכל עבודתו דעבודתן של לוים היא משמש: **הא מה אני מקיים וילון עליך וישרתוך בעבודתך הכתוב מדבר.** ולימדך הכתוב שיהו לוים טפלים בשמירתך הכהנים למעלן ולוים למטן ורמינהי [9] ליה לבית המוקד ורמינהי ב' שערים היו לו לבית המוקד. הבנו על גבי כיפה אחד פתוח לחול לזר הבית והאחד פתוח לעזרה בתאי הבנוי בקדש ומדהוו שני שערים אלמא הוו שני שומרים לכל שער ושער הוי שומר ונלבד שישמש כניסה ויציאה ואף על גב דאמרינן לשמות הבנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול לשכת בית המוקד הואיל והוה ליה שני שערים אחד בקדש ואחד בחול הבנוי בקדש נמשך אחר פתחו והבנוי בחול נמשך אחר פתחו וכן מוכח מתוכן (דף כה.) גבי לשכת הגזית דאמרינן דתליה בקדש ותליה בחול ואמרינן שמע מינה שני פתחים היו לה אחד פתוח לקדש ואחד פתוח לחול דאי אלקא דעתך פתח אחד היה לה ולקדש היה פתוח זקן היה יושב ממערבה מי מיכא והאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד [בלבד] ואי אלקא דעתך לחול היה פתוח ופתח אחר לא היה לו והאמר מר לשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול ואלו בעינן פיים במקום מקודש אנאמר בבית אלהים נהלך ברגש אלא שמע מינה שני פתחים היו לה אחד פתוח לחול ואחד פתוח לקדש: **א"ר יהודה.** קיומא דהסיא משנה היא מו שנכנסין בו לעזרה פשפש קטן היה לה פתח קטן בתוך שער שבו נכנסים לבלוש את העזרה בלילה קודם תרומת הדשן לפי שאינם רוצים לפתוח שערי עזרה עד זמן עבודת תמיד שהוא יום וכן מוכח במתניתין (ה) לאחר שהפיסו על תרומת הדשן הלשם בבית המוקד היו מפיסין גטל את המפתח ופתח את הפשפש ונכנס לעזרה נכנסו אחריו כו' עד שהיו מגיעים כו' הכל אלוס ומתני' דתמיד אלינא דר' יהודה דמלות: **אמר אביי כיון דגבי הדדי קיימי.** זה כנגד זה אי נמי דשמיכי אהדדי: **דוי להבא דוי להבא.** בחד שומר סגי דוי רוחה כמו מזאת דהוי דוי למערב (שבת דף לח.): **רובדין מאי ניהו גזרתא דאצטבותא דסלקי בה לאצטבותא.** שעולין על ידם למעות שהן בחומה כעין מעות וקא סלקא דעתך דלאחר [13] שנבנו בחומה תלקו את האבנים ועשו כמין אילטבותות ומשום הכי פריך ומי פלגי אבנים והא כתיב והבית בהבנותו אבן שלימה מסע נבנה: **אמר אביי דמתקני ומייתי מעיקרא.** קודם שיביאו האבנים בעזרה היו מחוקנות ע"י גרזל ומייתי אבנים גדולות ואבנים דקות כדכתיב בקרא (מלכים ו ז) דהכי היו עושים אבני עבר אמות ואבני מ' אמות ואבני י' אמות אותן שהי אמות שבטלטות לעזרך אילטבותות הן בטלטות ותוך לעזרה מותר לתוכן ולהשותן בגרזל אבל משבאה לעזרה אסור להניף עליהם ברזל והא דכתיב (שם ו) ומקבות והגרזן וכל כלי ברזל לא נשמע [בבית] בהבנותו הייטו בעזרה אבל חוץ לעזרה לא הייטו דקמתקני דמתקני ומייתי מעיקרא כן מוכח בגמרא דאמרי התם לא תבנה אתהן גזית בו אי אתה בונה גזית אבל אתה בונה גזית בהיכל ובבית קדשי קדשים הא מה אני מקיים ומקבות והגרזן וכל כלי ברזל וכו' בבית אינו נשמע אבל בחוץ נשמע כי מרבך הנפת עליה ותתלגלה ר' שמעון בן אלעזר אומר המזבח נבנה בהליכה ר' שמעון אומר לקרסם אינו דין שיבא מקבה על המתכת: **ואמאי** [14] **לעיילי מטות.** אמאי יכנים על גבי המזבח נעיילו מטות: **התם קרי להו רובים.** ורובים שומרים שם והכא קרי להו פרחי כהונה: אמרי

לחיל. חוץ לעזרה לזר הבית: **פשפש.** כגון שער קטן היה לו שבו נכנסין לבלוש את העזרה. לחפש בכל בקר אם כל הכלים שם כראוי הניחום מאמש והואיל ולו שני שערים היה צריך ב' שומרים: **כיון דגבי הדדי קיימי.** שזה פתוח כנגד זה סגי בחד שומר: **דוי להבא ולהבא.** ישב באחד ויראה כנגדו באחד: **גזרתא דמצעבותא.** אבנים חתוכות יוצאות מכל הבנין סביב ועשויות כעין בסאות סטיו ע"ג סטיו והיינו מצעבותא: **ומי הוו מיפלגי האבנים.** שזו יוצאות וזו נכנסות וכן היו מסתתין אותן כן במקדש: **והכתיב והבית וגו'.** אין דכתיב אבני עשר אמות ואבני שמונה אמות. מכלל שזו נכנסות וזו יוצאות:

מסורת הש"ס

א) מגדה לה. יומא יט., ב) נ"ל שוכרים, ג) יבעי' ליתא בדפו"י.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומה שימור סוא דיסוס להו (בגמ' המוקד) מקמ"מ וכ"ב נ' רש"י: (ב) מפרש ד"ה מגבה וכו' ומשום הכי ב) עליות: (ג) ד"ה לו דלמא וכו' אבל עליות ממש לא שתהא: (ד) ד"ה ח"ש שבצפון וכו' והמשיכו לתוכו מים מעין עיטם: (ה) ד"ה שהכהנים שומרים וכו' ושמירת לוים אינה מוסבת. נ"ב עיין בתוס' רים מסכת מדות ועיין מה שכתבתי שם: (ו) בא"ד בתכלרה זו אלא לימדך רבו' דקקא תשיב וכו' ולקמן מוכח כן דלמרינן לקמן: (ז) ד"ה מגגא ר"מ וכו' בשמירתן אין. כל"ל ותוא ר' ממתק: (ח) ד"ה אמר רב יהודה וכו' כמתניתין דלאחר:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א) גמ' פשפש קטן היה לו שבו נכנסין. נ"ב פי' שהיו נכנסין בכל בקר דרך אותו פשפש לחפש על כל כלי שרת שבעזרה שיהיו טולן במקומן תרגום של ויחפש ובלא עכ"ל הכ"ש וכ"פ הרע"ב במדות פ"א משנה ז':

תורה אור השלם

א) וְגַם אֶת אֲחִיךָ מַטֵּה לֵוִי שִׁבְטֶךָ אָבִיךָ הַקְרֵב אִתָּךְ וְיִלְוּוּ עָלֶיךָ וְיִשָּׁרְתוּךָ וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ לִפְנֵי אֹהֶל הָעֵדֻת: [במדבר יח, ב]

ב) וְנָלְווּ עָלֶיךָ וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרְתְּךָ אֹהֶל מוֹעֵד לְכֹל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וָזָר לֹא יִקְרַב אֲלֵיכֶם: [במדבר יח, ד]

ג) וְהָבִית בְּהִבָּנֹתוֹ אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה וּמַקָּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל כְּלִי בַרְזֶל לֹא נִשְׁמַע בַּבָּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ: [מלכים א ו, ז]

ד) וְעָשָׂר אֲבָנִים יְקָרוֹת אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אֲבָנִי עֲשֶׂר אַמּוֹת וְאֲבָנִי שְׁמֹנֶה אַמּוֹת: [מלכים א ז, י]

רבינו גרשום

מגהני מילי. שהלוים שומרים עם הכהנים: וישרתוך בעבודתך הכתוב מדבר. ששומרים עמך כמו שאתה שומר אצלן: **או אינו אלא בעבודתם.** בשאר מקום שמירתם בכ"א מקומות: **כשהוא אומר כו':** אחד פתוח אומר כו': **אמר אביי.** אמר אביי: **בגין דגבי הדדי הוו קיימי.** ויפסק מתרגמינן ובגלא הוי נכנסין דרך אותו פתח קטן הטומד אצל השער גדול לחפש על הטומרים בעזרה ואם הוי ישנים על משמרתם לקו אותם. ולא מי פותחין את השער הגדול בכנגשתן לבנים כדי שלא יעורו חיטים מקול השער הגדול משנפתח ויסמכו ע"ז ויעבו פלילה. ומייתי לה דר"י ומתוך דבריו שמעינן גדול היה מדהיה פתח קטן בגיהו ויהיה צריך לשומרם. וא"ת ובריכי ס"ד למימר שהיה שומר לזה השער הא אמרינן לקמן דשומרי העזרה היו שומרים בתוך ולא מבפנים כמו בהר הבית ולזון יעיבה בעזרה [כו'] ולא היו יכולים לעמוד כל היום. ומנין הכהנים היה מלוי בקדש ואי אפשר ליכא אבל השער הפתוח לעזרה ויש לומר כשהילה ליכא ומרחק קלת מן השער ויש בתוך בתלוי שבתוך ויבא מעבו ויעמוד: **אמר אביי בגין דגבי הדדי הוו קיימי.** כלומר כי מכוונים היו שערים זה כנגד זה אחד פתוח לכר הבית ואחד פתוח לעזרה ושומר אחד היה יכול לראות לכאן ולכאן כדאמר בפרק במה מדליקין [דף לב.] והיה דוי לעמבר. ותו גבי הדדי כוה שעמד אבל קבן מזרחית לשונים ואותו שפתוח לכר הבית היה בתלוי של כותל מלרחי מיד שבתחילת החיל היו שמוכין זה לזה: **גזרתא דאצטבותא דסלקי בהו לאצטבותא.** אבנים לחצות גזוזות ומרוכבות מלטין מן הכותל ולמעלה מהן מלטין אבנים אחרות קלות מן התחתונים ושלין מאלו לאלו כמדרגה וישנים על כולם: **ובי הוה מיפלגי.** וכי היה מתחתין את האבנים ומתליקין בעזרה דס"ד לאחר דבנו בכותל היה מקפחן ומתליקן. וי"מ ומי היה מיפלגי וכי היה שולקין האבנים אחד גדולה ואחד קטנה כדאמרת דסלקת הבו למיעבד אלמא דתחתונים גדולים מהעליונים והא כתיב אבן שלמה תהא דמשמע כמו שהיו מפנין גבנה דגדולות כך היו מתנין אותן מן הבר אבנים גדולות: **ומאי דמתקני ומייתי מאבראי אבני וגזרתא ואבני רברבתא.** דוקא בבית לא נשמע קול מקבות והבנין אבל בחוץ היו מתחתין אותם אבנים גדולות ליבות ושל בנין קטנה מהן **כדכתיב אבני ר' אמות ואבני ח' אמות.** ולאיתן פי' מייתי דאיה שהיו עושין אבנים גדולות ואבנים קטנות דאחר שבלבנים מן הבר אחתו ועבו מהן קטנות ומהן גדולות כפי הצורך: **ואמאי נעיילי מטות.** מטות של בן מטוטנים מגלים: **לאו אורח ארעא לעיולי מטות.** אבל כרים וכסתות אורח ארעא: **פרחי בהונה איש בסותו בארון.** וה"ה לקטנים כרים וכסתות:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com